

De overheadprojector
als verlengstuk van
de kwast

Zijn penseel danst over het doek. Voor kunstenaar Norman Perryman (1933) is de kwast zijn instrument. Al bijna vijftig jaar weet hij internationale orkesten, dirigenten en musici te verbazen met zijn creaties die hij live produceert, synchroon met de muziek.

TEKST: ANGELIQUE VAN OS, FOTO'S: ANDREAS TERLAAK

Norman Perryman schildert de muziek

Kwast als instrument

*D*e Gadfly van Shostakovich galmt door het verduisterde atelier. Wanneer de viool van Janine Jansen aanzwelt, zijn daar plots via een overheadprojector op een enorm scherm twee sjablonenarmen te zien. Gekromd in een kom alsof ze iets omarmen verandert de kleur van de verf. In blauw, oranje, dan weer in geel. Gelijktijdig met de violen bewegen de kleuren mee. Ze lossen op, vernieuwen en pulseren. Beeldend kunstenaar Norman Perryman is uiterst geconcentreerd. Gepassioneerd volgt hij met zijn kwast de muziek. Zijn penseel tekent elk muzikaal figuur, elke rust. De noten kent hij uit zijn hoofd. Soms is hij zelfs de partituur een fractie van een seconde even voor. Muziek en beeld zoeken elkaars ritme. Het beeld werkt bijna hypnotiserend, wat een meer intense beleving van De Gadfly oplevert. Als de laatste noot is uitgestorven krijgt de van oorsprong Engelsman een tevreden glimlach op zijn gezicht. Het was een goede 'repetitie'. Hij legt zijn kwast, na die te hebben uitgespoeld met water, bij een enorme verzameling van soortgenoten. De ene dik met grove haren, de ander dun en sprieterig. Elke kwast past bij een specifiek geluid en sfeer. Rondom zijn vijf

overheadprojectors staan tientallen groentepotjes. Ieder heeft een eigen kleur en kwasten. Voor een leek komt het misschien wat rommelig over, voor Perryman is het onderdeel van een geordend systeem dat in zijn hoofd zit. Aan de muren hangt ander werk: impressionistische portretten van bekende musici in actie als Luciano Pavarotti, Jessye Norman, Riccardo Chailly en Rostropovich sieren in postervorm zijn werkkamer. Dit is niet zomaar een schilder.

Kinetische beelden

Perryman viert in 2008 zijn vijftig jarig vakmanschap met een intiem feestje en werkt aan zijn memoires: A Life Painting Music. In zijn geboorteland, Engeland, heeft hij onder kenners een grote naam. De BBC maakte in 1993 een documentaire van de kunstenaar omtrent het omvangrijke samenwerkingsproject met de beroemde dirigent Simon Rattle en de City of Birmingham Symphony Orchestra. In de Birmingham Symphony Hall was repertoire te horen van Mussorgsky's Schilderijtentoonstelling, waarbij de muziek werd ondersteund door Perrymans abstracte kinetische beelden, die live uitgebeeld werden op een

Angelique van Os is freelance muziekjournaliste

Repeteren voor Huang Ruo's 'Written on the Wind'

Penselen dansen over het doek

Elk potje zijn eigen kleur

Uit de serie oefeningen voor zijn film 'The Brush'

immens groot beeldscherm. Inmiddels zwerft de Engelsman de hele wereld over. Zo ontving hij onlangs een nieuwe uitnodiging van Korea, waar hij meerdere malen is ontvangen. Ook heeft hij een band met New York en in het bijzonder met groot Chinees-Amerikaans talent, (film)componist Huang Ruo. Het tweetal presenteerde samen op 19 maart de première van een nieuw project in New York, waarbij Perryman beelden verzorgde onder Ruo's gecomponeerde muziek voor zang en pipa, een oud traditioneel Chinees tokkelinstrument. Daarnaast werken ze aan een nieuw werk voor Paintbrush and Orchestra, wat mogelijk ook in Nederland wordt uitgevoerd. Ondanks dat de schilder tevens met diverse Nederlandse orkesten en ensembles heeft gewerkt staat hij in eigen land, waar hij ruim veertig jaar woont, meer op de

achtergrond. Hoog tijd om de kunstenaar te (her) introduceren, want hij is de enige in zijn 'soort.'

Automatic writing

De schilder komt oorspronkelijk uit Birmingham en studeerde daar schilderkunst aan The College of Art and Crafts. Als jonge twintiger en kunstvakdocent belandde hij in Den Haag, waar hij les gaf aan een internationale school. Een paar jaar daarna, rond 1963, komt zijn liefde voor klassieke muziek tot uiting tijdens een verblijf in Frankrijk. In eerste instantie schilderde Perryman landschappen, totdat hij een pianist hoorde improviseren en besloot schetsen te maken tijdens zijn spel. 'Met een soort 'automatic writing' reageerde ik op de muziek. Na afloop spraken we elkaar en liet ik het werk zien, waarop hij

enthousiast reageerde. Hij herkende zijn muziek. Toen dacht ik, dit concept moet ik verder uitwerken.' Dat deed hij inderdaad. Zijn eerste voorstellingen gaf hij in Zwitserland op een van de scholen waar hij doceerde. Daar kwam hij op de idee om een overheadprojector te gebruiken en van daar uit experimenteerde hij met muziek, kwasten én publiek.

Acht projectoren

De werkwijze van Perryman is een vak apart. Hij repeteert als een musicus, met een groot verschil: hij leert de partituur uit zijn hoofd. Hij dirigeert met zijn verfkwas, dat is zijn instrument. Het instuderen van een specifieke compositie vergt veelal maanden voorbereidingstijd. Daarnaast is hij vele flessen ecoline, glassex en water kwijt per project. Een van zijn zoons

assisteert hem tijdens de voorstellingen, want alleen is het niet te doen. Er komen vijf tot soms acht van zijn trouwe overheadprojectors aan te pas. 'De projectors zijn heel effectief; ik kan ze gemakkelijk elders toepassen. Ik werk niet met nieuwe media, ik gebruik puur mijn handen. Ik heb geen digitale programma's nodig om iets moois uit te drukken. Na afloop van shows vragen mensen uit het publiek me veelal of ze een specifiek schilderij kunnen kopen. Helaas moet ik ze teleurstellen; meer dan een emmer vuil water heb ik niet voor ze. Dat is het enige wat overblijft na een voorstelling. Sommige mensen realiseren zich dus pas achteraf dat ze naar een soort van 'levende' kunstvorm hebben gekeken. De schilderijen die ik maak lossen steeds op in nieuwe kleuren en figuren. De verf vloeit af, evenals een laatste noot uitsterft of

Meelezen met de muziek

Omringd door grootheden

Zelfprojectie

de zon ondergaat. Het is een tijdelijk fenomeen, evenals muziek.'

C-majeur is geel

Het kleurgebruik van Perryman speelt een zeer belangrijke rol in zijn werk: het zijn sensationele ervaringen in synesthesie. 'Ik heb altijd het gevoel dat specifieke kleuren een bepaalde sfeer of gevoel oproepen in muziek, zoals Skriabin met zijn kleurencirkel toepast. Zo associeer ik een E met blauw-groen en C majeur is geel. Het is puur gevoelsmatig. Synesthesie wordt door wetenschappers niet helemaal serieus genomen, maar recentelijk krijgt het meer belangstelling. Men weet dat er iets zit achter in de hersenen waardoor een crossover van sensuele ervaringen bereikt wordt, waarbij kleuren te zien zijn wanneer je muziek hoort of muziek hoort in beelden.' Daarnaast ziet Perryman zijn werk als vormen van

Gesamtkunst, evenals opera en dans. Hij reageert op de muziek. 'Simon Rattle zei ooit tegen me dat dit misschien de toekomst van opera is. Er zouden kosten bespaart kunnen worden door mijn werk als decor te gebruiken.' Dat het geen ondenkbaar idee is, bleek al uit de muziektheatervoorstelling 'l'Histoire du Soldat van Stravinsky, een samenwerking met het Nederlands Kamerorkest, succesvol uitgevoerd in het Concertgebouw in 2004. Perryman schilderde hiervoor 'decors' op steeds wisselende projecties. Over Stravinsky gesproken, een van zijn toekomstdromen is om Stravinsky's Sacre du Printemps uit te beelden met Het Radio Philharmonisch Orkest onder leiding van Jaap van Zweden. 'Stravinsky dacht in beeldende termen. Zijn muziek is zeer schilderachtig, dus dat is een grote uitdaging voor mij. Jaap van Zweden kent mijn werk, dus wie weet?' 🟩